

Lekce 26

Gramatická látka

Konjugace: Silný aorist a futurum pasivní kmenů konsonantických ražených

Slovotvorba: Tvoření slovesných adjektiv

Odkaz na gramatiku

§§ 281-283

§ 264, § 474

1. Ἀντώνιος ἐκέλευσεν τὴν τοῦ Κικέρωνος κεφαλὴν ἀποκοπῆναι καὶ τὰς χεῖρας, αἷς κατ' αὐτοῦ λόγους ἔγραψεν. (Plut. Cicero 48)

2. Διογένης ὁ κυνικὸς φιλόσοφος¹ λοιδορούμενος² ὑπὸ τινος φαλακροῦ³ εἶπεν· «Ἐγὼ μὲν οὐ λοιδορῶ· μὴ γένοιτο· ἐπαινῶ δὲ τὰς τρίχας, ὅτι κρανίου⁴ κακοῦ ἀπηλλάγησαν.» (Aesop. Corp. 65a; Ch. 97)

3. Ἡ τῶν μελιττῶν⁵ ἡγεμῶν τοῦ γιγνομένου τόκου⁶ ἐπιμελεῖται, ὅπως τραφήσεται. ἐπειδὴν⁷ δὲ ἐκτραφῆ καὶ ἀξιόεργοι⁸ οἱ νεοττοῖ⁹ γένωνται, ἀποικίζει¹⁰ αὐτοὺς σὺν τῶν ἐπιγόνων¹¹ τινὶ ἡγεμόνι. (Xen. Oec. 7, 34)

4. Orfeus a Eurydiké:

Ὀρφεὺς ὁ ἀσκήσας κιθαρωδίαν¹² ἄδων ἐκίνει λίθους τε καὶ δένδρα. ἀποθανούσης δὲ Εὐρυδικῆς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, δηχθείσης¹³ ὑπὸ ὄφραως, κατῆλθεν εἰς Ἄιδου¹⁴ θέλων ἀνάγειν αὐτήν, καὶ Πλούτωνα ἔπεισεν ἀναπέμψαι. ὁ δὲ ὑπέσχετο¹⁵ τοῦτο ποιήσειν, ἂν μὴ πορευόμενος Ὀρφεὺς ἐπιστραφῆ, πρὶν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παραγενέσθαι. ὁ δὲ ἀπιστῶν ἐπιστραφεὶς ἐθεάσατο τὴν γυναῖκα. ἡ δὲ πάλιν ὑπέστρεψεν.¹⁶ (Apollod. 1, 3, 2)

5. Οἱ Σόλωνος νόμοι κατεγράφησαν εἰς ξυλίνοὺς ἄξονας¹⁷ ἐν πλαισίοις περιέχουσι¹⁸ στρεφομένους. (Plut. Solon 25)

¹ ὁ κυνικὸς φιλόσοφος `kynický filosof'

² λοιδορῶ, -εῖν `urážet, nadávat'

³ φαλακρὸς `holohlavý'

⁴ τὸ κρανίον `lebka'

⁵ ἡ μέλιττα `včela'

⁶ ὁ τόκος `potomek', zde `včelí plod'

⁷ ἐπειδὴν < ἐπειδὴ + ἄν

⁸ ἀξιοεργός `schopen práce, díla'

⁹ ὁ νεοττός `mládě', zde `mladé včely, roj'

¹⁰ ἀποικίζω (gen.) `vyhnat z domu, vystěhovat'

¹¹ ὁ ἐπίγονος `později narozený, potomek', zde `mladá včela'

¹² ἡ κιθαρωδία `zpěv při hře na strunný nástroj'

¹³ ἐδήχθη πασivní aorist slovesa δάκνω `kousat'

¹⁴ εἰς Ἄιδου (sc. οἴκον) `do podsvětí'

¹⁵ aor. od ὑπισχνοῦμαι `slíbit'

¹⁶ ὑποστρέφω `vracet se, obracet se'

¹⁷ ὁ ἄξων, -ονος `osa', zde v pl. `otáčivé tabule'

¹⁸ πλαίσια περιέχοντα `rámy, v nichž jsou zasazeny ἄξονες (viz předcházející poznámka)'

6. Alexandros během tažení proti Dareiovi:

Ἦν δέ τις ἐν τῷ Δαρείου στρατῷ πεφευγῶς ἐκ Μακεδονίας ἀνὴρ Μακεδῶν, Ἀμύντας, οὐκ ἄπειρος¹⁹ τῆς Ἀλεξάνδρου φύσεως. οὗτος δεδιότα ποτὲ ἰδὼν Δαρεῖον, μὴ φθάσῃ αὐτὸν διαφυγῶν Ἀλέξανδρος, «Ἄλλὰ τούτου²⁰ γε», εἶπεν, «ὦ βασιλεῦ, χάριν θάρρει· βαδιεῖται γὰρ ἐκεῖνος ἐπὶ σὲ καὶ σχεδὸν ἤδη βαδίζει.» (Plut. Alex. 20, 1 s.)

7. Výrok Sókratův:

Ἐάν τις μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, ὄνειδιῶ αὐτόν, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται. (Plat. Apol. 29e/30a)

8. Πολλοὶ τῶν ἄλλων κτημάτων οὐδὲν ἐῷσιν ἀθεράπευτον²¹ οὐδ' ἀνεπίσκεπτον²², τῶν δὲ φίλων ἐπιμελείας δεομένων ἀμελοῦσιν. (Xen. Mem. 2, 4, 3)

9. Způsob kladení otázky v Platónově dialogu *Menón*:

Ἐχεις μοι εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἄρα διδακτὸν²³ ἡ ἀρετὴ; ἢ οὐ διδακτὸν, ἀλλ' ἀσκητόν²⁴; ἢ οὔτε ἀσκητὸν οὔτε μαθητόν²⁵, ἀλλὰ φύσει παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ; (Plat. Men. 70a)

10. Τῶν ὄντων ἀγαθῶν²⁶ καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας οἱ θεοὶ διδόνουσιν²⁷ ἀνθρώποις, ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἴλεως²⁸ εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεοὺς, εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον²⁹, εἴτε ὑπὸ τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, ὠφελιγέα σοι ἡ πόλις. (Xen. Mem. 2, 1, 28)

Slovní zásoba

1.	κόπτω, -ψω, -ψα, κέκοφα, κέκομαι, ἐκόπην κατά (gen.)	bít, udeřit, srazit proti někomu	plangere contra
2.	ἐπαινῶ, -εῖν, -έσω, -εσα, -εκα, -εμαι, -έθην ἢ θρίξ, τριχός	chválit vlas	laudare capillus

¹⁹ ἄπειρος srovnejte ἔμπειρος

²⁰ τούτου připojte χάριν

²¹ ἀθεράπευτος `zanedbaný'

²² ἀνεπίσκεπτος `bez povšimnutí'

²³ διδακτός `co se lze naučit', od διδάσκω

²⁴ ἀσκητός od ἀσκέω

²⁵ μαθητός od μανθάνω

²⁶ τὰ ὄντα ἀγαθὰ `opravdová, skutečná dobra'

²⁷ διδόνουσιν `dávají', od atem. slovesa δίδωμι

²⁸ ἴλεως, -ων `milostivý, laskavý' (§ 147)

²⁹ εὐεργετῶ, -εῖν (ak.) `prokázat dobrodiní, prospět'

Lekce 26

3.	ὁ (ἡ) ἡγεμών, -όνος (ἐκ)τρέφω, θρέψω, -ψα, τέτροφα, τέτραμμαι, ἐτρέφην	vůdce žít, vyživovat	dux allere
4.	ᾄδω, ᾄσομαι, ᾄσα, ᾄσμαι, ᾄσθην στρέφω, -ψω, -ψα, ἔστροφα, ἔστραμμαι, ἔστράφην ἐπιστρέφομαι τὸ ξύλον, -ου ξύλινος, -η, -ον	zpívat točit, obracet obrátit se dřevo dřevěný	cantare, canere vertere se vertere lignum ligneus
6.	φεύγω, -ξομαι, ἔφυγον, πέφυγα, —, — φθάνω, φθήσομαι, ἔφθασα, -κα, —, — (s ptc.) διαφεύγω, -ξομαι, ἔφυγον, πέφυγα, —, — (ak.) ἡ χάρις, -ιτος θαρρῶ, -εῖν, -ήσω, -ησα, -ηκα, —, — βαδίζω, βαδιοῦμαι, -ισα, -ικα, —, — σχεδόν	utíkat předejít, předstihnout utéct, uprchnout před někým, uniknout někomu vděk, dík být smělý, odvážný jít, kráčet, táhnout skoro, téměř; možná	fugere superare, praecurrere venia, gratia audax sum, audere proficisci, ire, gradi fere, paene; fortasse
7.	κτῶμαι, -ᾶσθαι, κτήσομαι, -ησάμην, κέκτημαι, ἐκτέθηκα ὀνειδίζω, -ιῶ, -ισα, -ικα, —, -ίσθην περὶ ἐλαχίστου ποιοῦμαι	získat, nabýt hanět, tupit nejméně si cenit	comparare, conciliare vituperare minime refert, minime aestimare
8.	τὸ κτήμα, -ατος ἀμελῶ, -εῖν, -ήσω, ἡμέλησα, -ηκα, —, ἡμελήθηκα	majetek, statek zanedbávat	possessio, opes neglegere
10.	εἶτε - εἴτε ἐπιθυμῶ, -εῖν, -ήσω, -ησα, -ηκα, —, —	bud' – anebo toužím, dychtím	aut – aut cupere

Cvičení

1.

a) Určete gramatický tvar a vytvořte 1. os. sg. ind. prez. akt.:

• ἀπαλλαγέντων • ἵνα ἐκτραφῶμεν • ἀπαλλαγείης • ἀποκοπεῖσι • τραφεῖμεν • ἵνα καταγραφῆ (podepsat) • ἀπαλλαγῆσεται • ἐπιστραφέντα (otočit se).

b) Vytvořte ke slovesům βαδίζω (6) a ὀνειδίζω (7) 2. sg. a 3. pl. fut. a inf. fut.

2. Srovnejte kmen silně tvořených tvarů aor. a fut. pas. s kmenem silného perfekta v textech 24, 5-9.

3. Vytvořte inf. aor. pas. následujících sloves:

• ἀπαλλάττω • γράφω • τρέφω • στρέφω

4. Slovesa zakončená na -ίζω mají často význam `způsobit, aby ...': ἀφανίζω `udělat neviditelným, zneviditelnit'. Vyložte významy následujících sloves:

• ἀνδραποδίζω (τὸ ἀνδράποδον `otrok') • κακίζω • κουφίζω (κοῦφος `snadný') • ἐλληνίζω.

5. Vyložte etymologii slov:

• technický • krypta • cynický • hegemonie • litografie

6. Všimněte si v textu 6 slovosledu ve větě οὗτος δεδιότα ποτὲ ἰδὼν Δαρεῖον ... a stylisticky jej popište. Srovnajte také ἀλλὰ τούτου γε, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, χάριν θάρρει. Všimněte si také počáteční a koncové pozice slovesa βαδίζειν. Přečtěte celý text nahlas se zřetelem k významovému cvičení.

7.

a) Přeložte konstrukci slovesného adj. na -τέος odpovídajícím způsobem:

• τῶν κακῶν ἀμελητέον. • θεραπευτέον τοὺς γονέας (οἱ γονεῖς `rodiče'). • οἱ φίλοι ἡμῖν εὐεργετητέοι (εὐεργετέω τινά `učinit něco dobrého'). • οὐ δουλευτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς κακῶς φρονοῦσιν. • πολλὰ ἐνορῶ, δι' ἃ ἔμοι τοῦτο οὐ ποιητέον. • τῇ τῶν μελιττῶν ἡγεμονίᾳ τοῦ γιγνομένου τόκου (potomstvo) ἐπιμελητέον, ὅπως τραφήσεται (srovnajte v textu 3).

b) Přeložte odpovídajícím způsobem vazbu předložky πρὶν s inf. (§ 449):

πολλοὶ ἄνθρωποι περὶ πράγματός τινος κρίνουσι, πρὶν ἔλεγχον (ὁ ἔλεγχος `důkaz') λαβεῖν. ἀπῆλθον οἱ ἄνδρες, πρὶν δῆλον εἶναι, τί ποιήσουσιν.

c) Přeložte odpovídajícím způsobem participiální konstrukce slovesa φθάνω:

ἔφθασε τοὺς φίλους ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν. οἱ πρέσβεις (vyslanec) ἔφθασαν ἀπελθόντες, πρὶν τοὺς Ἀθηναίους ἀφικέσθαι.

d) Přeložte konstrukce předložky κατὰ s gen.:

• Δημοσθένους κατὰ Φιλίππου λόγοι • κατ' ἑμαυτοῦ λέγω • ἢ κατὰ τῶν φυγόντων τιμωρία (pokuta) • ὀργὴ κατὰ τούτου.

8. Gramaticky vyložte a přeložte:

ἀναγεγραμμένος • γέγραπται • γεγράφθαι • πεφιλῆσθαι • ἐψεῦσθαι • παρεσκεύασαι.